

3. Голота О. П. Система державних оборонних закупівель України: теоретичний аспект. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/74.pdf.

4. Голота О. П. Нормативно-правове забезпечення як підсистема організаційно-економічного механізму функціонування системи державних оборонних закупівель. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/69.pdf.

5. Питання оборонних закупівель: постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2021-%D0%BF#Text>.

Науменко Сергій Геннадійович,

доцент кафедри економіко-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

В процесі європейської інтеграції України, особливо актуальним стає питання запобігання корупції у фінансовому секторі країни, зокрема в системі центрального банку нашої країни – Національного банку України.

Банківське галузеве законодавство України постійно адаптується та гармонізується з нормативно-правовим регулюванням ЄС, в тому числі з його антикорупційними положеннями.

3 травня 2023 року Європейська Комісія та Високий представник ЄС із закордонних справ і політики безпеки прийняли *Спільне Комюніке* щодо корупції, у якому викладаються актуальні дії ЄС щодо боротьби з корупцією та встановлюється план подальших дій. Антикорупційні заходи включають створення *мережі ЄС проти корупції*, метою якої є сприяння співпраці країн-членів, визначення тенденцій та максимізація впливу та узгодженості європейських зусиль із запобігання та боротьби з корупцією з метою створення більш ефективної антикорупційної політики. До протидії корупції залучені всі інституції ЄС, зокрема і Центральний Банк ЄС.

Європейські дослідники, в тому числі з організації Transparency International, констатують наявність корупційних ризиків в діяльності центральних банків (далі – ЦБ). Це пов'язано з тим, що ЦБ відіграють ключову роль в економічному житті і громадська довіра є критично

важливим компонентом ефективності центрального банку. Серед науковців та економістів триває дискусія щодо відповідних рівнів та меж автономії та підзвітності центрального банку. Практично «безмежні» повноваження щодо регулювання та нагляду за приватними фінансовими установами, також можуть бути джерелом корупційних ризиків. Тож антикорупційні заходи в центральних банках повинні стосуватися політичних, макроекономічних, галузевих та внутрішніх джерел ризику, які можуть перешкоджати продуктивності ЦБ і загрожують громадській довірі [1].

Міжнародні дослідники проблем протидії корупції вбачають низку корупційних ризиків в системах ЦБ, зокрема:

- повноваження центрального банку щодо боротьби з відмиванням грошей;
- ризик політичного впливу;
- ризик неправомірного впливу ЦБ на фінансову галузь, що впливає із взаємодії між ЦБ та приватними фінансовими та включає, зокрема, розголошення інсайдерської інформації ЦБ, приватний вплив на грошово-кредитну політику тощо [2].

Більшість дослідників та провідні фінансові інституції Європи схиляються до того, що корупційні ризики в системі ЦБ можуть бути мінімізовані за рахунок запровадження реальної та широкої інституційної незалежності та оперативної автономії ЦБ, а також стандартів прозорості та звітності. Така інституційна незалежність повинна мати правові гарантії, закріплені в законодавстві. Парламенти та уряди повинні запроваджувати збалансовані процедури призначення для посадових осіб ЦБ, гарантії їх перебування на посадах та чіткий розподіл повноважень ЦБ та урядів [3].

28 грудня 2021 року розроблено Антикорупційну програму Національного банку України на 2024–2026 роки (далі – Антикорупційна програма). Антикорупційна програма, зокрема, декларує, що Національний банк України, усвідомлюючи відповідальність за утвердження цінностей верховенства права та досягнення найвищих стандартів доброчесності, прагнучи забезпечувати свій сталий розвиток, дбаючи про власну ділову репутацію, декларує свою принципову позицію щодо повної відмови та нетерпимості до корупції [4].

Згідно з цією Антикорупційною програмою керівництво та працівники Національного банку України у своїй діяльності беруть на себе зобов'язання керуватися принципом нульової толерантності до корупції в будь-яких її формах та вживати всіх необхідних заходів щодо запобігання, виявлення та протидії корупції, передбачених законодавством України та цією Антикорупційною програмою.

В НБУ регулярно проводяться оцінювання корупційних ризиків та дослідження середовища Національного банку та визначення обсягу оцінювання корупційних ризиків. Окрема увага приділена ідентифікації корупційних ризиків та проведення навчання та заходів з поширення інформації щодо програм антикорупційного спрямування антикорупційного спрямування. Антикорупційні заходи НБУ також передбачають їх регулярний моніторинг та оцінку виконання.

У 2023 році Національний банк України провів анонімне опитування зовнішніх заінтересованих сторін щодо виявлення вразливих до корупції сфер (напрямів діяльності) та процесів Національного банку. Результати опитування були використані для виявлення корупційних ризиків у діяльності Національного банку в межах підготовки антикорупційної програми регулятора на новий період.

Підтвердженням того, що система управління щодо протидії корупції Національного банку функціонує ефективно є той факт, що у 2023 році НБУ отримав сертифікат відповідності створеної системи управління щодо протидії корупції вимогам міжнародного стандарту ISO 37001:2016 [5].

У підсумку, можемо зробити висновок, що європейське нормативне регулювання та законодавство України зобов'язує Національний банк України запровадити ефективні антикорупційні стратегії та практики. В свою чергу, НБУ запровадив належне нормативно-правове забезпечення та практики щодо управління та операцій центрального банку з метою запобігання та/або виявлення корупції. Антикорупційна політика в системі НБУ охоплює широке коло аспектів, зокрема організаційної структури, повноважень, матриці прийняття рішень та автономії (незалежності) центрального банку, як цього вимагає Закон. Значні кроки зроблені в напрямку прозорості та звітності НБУ, систем внутрішнього та зовнішнього контролю. Національний банк вживає цікаві та ефективні практичні заходи щодо виявлення та протидії корупції в своїй системі.

Список використаних джерел

1. Abigail J. Marcus. Central bank governance and the prevention and detection of corruption. Transparency International. 2019. URL: <https://knowledgehub.transparency.org/helpdesk/central-bank-governance-and-the-prevention-and-detection-of-corruption>

2. Balls, Ed, James Howat and Anna Stansbury. 2016. "Central Bank Independence Revisited: After the Financial Crisis, What Should a Model Central Bank Look Like?" Harvard Kennedy School, M-RCBG Associate Working Paper Series, no. 67.

URL: https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/center/s/mrcbg/files/67_central.bank.v.2.pdf

3. Bank for International Settlements. 2009. "Issues in the Governance of Central Banks". URL: <https://www.bis.org/publ/othp04.htm>.

4. Антикорупційна програма НБУ. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%90antikorupch%D1%96jna-programa-nbu_2024-2026.pdf.

5. Система управління щодо протидії корупції Національного банку відповідає міжнародному стандарту. Офіційний сайт НБУ. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/sistema-upravlinnya-schodo-protidiiyi-koruptsiyi-natsionalnogo-banku-vidpovidaye-mijnarodnomu-standartu>.

Овчаренко Леся Валеріанівна,

професор кафедри економіко-правових дисциплін ННІПП Національної академії внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент

Лукашенко Надія Дмитрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавр ННІПП Національної академії внутрішніх справ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

У сучасному світі, де цифрові технології стають невід’ємною частиною повсякденного життя, їх роль у сфері державного управління значною мірою зростає. «Цифрова трансформація нашої країни — це в першу чергу зручність для громадян. Це антикорупція. Це можливість забезпечити рівний доступ для всіх українців до ресурсів. Це також зміни, спрощення, перетворення і часто ліквідація певних галузей та напрямків. Тому важливо побудувати ефективний менеджмент на рівні всієї держави. Коли ми це виконаємо, ми отримаємо державу, як зручний сервіс» [1].

Одним із головних напрямків, на якому цифровізація є успішною, є боротьба з корупцією, що є однією з найбільших перешкод на шляху до економічного прогресу та соціально-орієнтованого суспільства.

Корупція є глобальною проблемою, яка впливає на всі країни світу, незалежно від їхнього рівня розвитку. За даними Transparency International, корупція підриває довіру громадян до державних інституцій, призводить до неефективного використання ресурсів та